

Cor Baayen

emeritus hoogleraar VU, Almelo
pcbaayen@planet.nl

In Memoriam Piet Mullender (1917–2014)

Flitsend wiskundige en bekwaam bestuurder

Op 31 juli 2014 overleed Pieter Mullender, hoogleraar wiskunde aan de Vrije Universiteit van 1952 tot zijn emeritaat in 1981, op de leeftijd van 97 jaar. Piet Mullender werd op 18 juli 1917 in Amsterdam geboren. Hij ging in Amsterdam naar de middelbare school en hij studeerde wiskunde aan de Vrije Universiteit. Tijdens de Tweede Wereldoorlog schreef hij het proefschrift *Toepassing van de meetkunde der getallen op ongelijkheden in $K(1)$ en $K(i\sqrt{m})$* , waarop hij in juli 1945 bij J.F. Koksma promoveerde. Na zijn promotie studeerde hij op aanraden van Koksma enkele jaren in Cambridge. In 1949 werd hij benoemd tot lector aan de VU. De meetkunde der getallen bleef zijn onderzoeksterrein. Zijn onderwijs bestreek een breed spectrum van onderwerpen, waaronder getalentheorie, algebra, verschillende analyse-vakken en, althans in de beginfase, ook mechanica. Voor twee studenten was hij de promotor: Willem Kuijk (1960) en Jan van de Lune (1984). Hij heeft een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling van wiskunde en informatica aan de VU. Na zijn emeritaat verhuisden Piet Mullender en zijn vrouw Fini naar Doorwerth. In 2013 verhuisden ze naar een verzorgingshuis in Driebergen. Fini overleed in Driebergen in 2013 en Piet in 2014. Bij de begrafenis sprak Cor Baayen, die Mullender als student aan de VU en later als collega ook aan de VU heeft meegemaakt, de volgende rede uit.

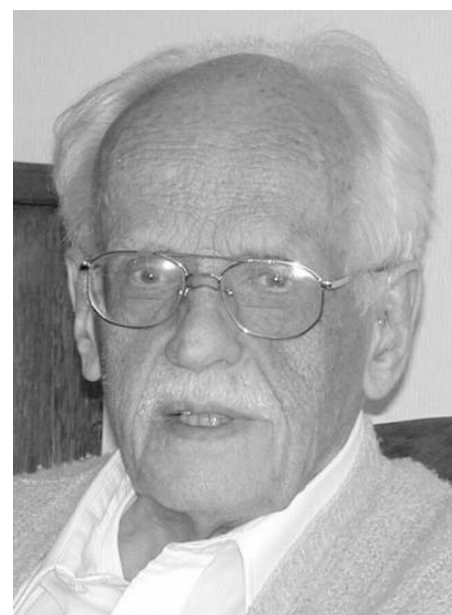
Wij nemen afscheid van een geliefd en gewaardeerd mens, die heel veel heeft betekend voor zijn vrouw, zijn kinderen en hun gezinnen, maar ook voor generaties studenten, voor collega's en andere vrienden. En daarbij: hij was de architect van de huidige afdeling Wiskunde en Informatica van de Vrije Universiteit. Piet Mullender was een heel veelzijdig mens: een geliefde pater familias niet alleen, maar ook een flitsende wiskundige, een boeiende docent, een goede en hartelijke collega en vriend, en een bekwaam bestuurder die heel veel tot stand heeft gebracht voor de wiskunde en informatica aan de VU.

In 1951, toen ik ging studeren in Amsterdam aan de Vrije Universiteit, ontmoette ik dr. Mullender voor het eerst. Doctor, niet professor Mullender. De wiskundegroep aan de VU was toen nog heel klein. Er waren twee hoogleraren (Koksma en Grosheide) één bijzonder hoogleraar (van Rooijen) één

student-assistent (Dirk Kruyswijk), en een lector: dr. Mullender. Klein was wiskunde niet alleen in personele omvang: de accommodatie was er ook naar. In het Natuurkundig Laboratorium aan de De Lairesestraat waren twee collegezalen beschikbaar: een kleine en een grote. Die grote zaal was eigenlijk van natuurkunde, maar omdat natuurkundestudenten destijds ook wiskundige vaardigheden moesten aanleren werd in die zaal college gegeven aan wis- en natuurkundestudenten samen; er waren ook nog scheikundigen bij. Mullender gaf analyse in die grote zaal, maar ter wille van die fysici en chemici werden in dat 'massacollege' de grondslagen en de moeilijker bewijzen weggelaten: de zeven wiskundestudenten kregen dat één middag per week aangevuld in de kleine collegezaal. Docent Mullender bracht ons verder de mechanica bij, en gaf ook het college beschrijvende meetkunde (toen nog!). Achter die kleine zaal was een nog veel kleiner kamertje: daar konden de wiskunde-docenten zich terugtrekken in de kwartiertjes tussen de collegeuren en eventueel hun meegebrachte boterham eten of hun aantekeningen nog eens doornemen.

Mullender was een goed docent, hij kon heel flitsend en speels met de stof omgaan. Maar hij was wel eens wat nonchalant en het kon gebeuren dat hij vastliep in een ingewik-

kelde bewijsvoering. Een paar jaar later heb ik meegemaakt, bij een doctoraal caputcollege (een keuzevak, zogezegd) dat Mullender na een maand zei: het lukt zo niet, doet u uw aantekeningen maar weg, we beginnen helemaal opnieuw. Het onderwerp van dat caputcollege was de meetkunde der getallen, het specialisme waarin Piet Mullender gepromoveerd was. Het gaat daarbij om wiskundige problemen die leven op verzamelingen punten in een regelmatig patroon (een rooster), zoals bijvoorbeeld de hoekpunten van de tegels in een regelmatige betegeling. Toen Piet Mullender, na al snel benoemd te zijn tot hoogleraar, zijn inaugurele oratie hield in de Woestduinkerker (de VU had nog geen aula), sprak hij daar ook over. Speels en heel verhelderend maakte Mullender gebruik van de aanwezigheid van glas-in-loodbeglazing in de kerkraden om aan zijn toehoorders uit te leggen wat een puntenrooster was en welke problemen daarmee verbonden konden worden. De zon scheen die middag, en ik herinner mij hoe het zonlicht een kleurig rooster wierp op de vloer en over de toehoorders.

Piet Mullender in 2013

Wiskunde en informatica aan de VU

Meer over de ontwikkeling van wiskunde en informatica aan de VU is te vinden in Hendrik Blauwendraat, *Worsteling naar Waarheid, De opkomst van Wiskunde en Informatica aan de VU*, Uitgeverij Meinema, Zoetermeer, 2004.

Piet Mullender in de vijftiger jaren

Ja, en als je destijds tentamen ging doen dan moest je natuurlijk bij de docent thuis komen. Waar anders: op het lab was immers geen plaats! Voor mijn allereerste tentamen, analyse, werd ik vriendelijk binnengelaten door mevrouw Mullender, die ons ook koffie bracht en mij bemoedigend toeknikte.

Waarom ik hier zo uitvoerig bij stil sta? Niet zozeer omdat ik met dankbaarheid en plezier terug denk aan die vroege tijd en aan Mullenders colleges (ook daarom), maar vooral om u een indruk te geven van de beginsituatie van waaruit Piet Mullender, als hoogleraar-directeur van het door hem opgezette Wiskundig Seminarium, in de jaren 1962–1973 een instituut heeft opgebouwd dat in 1973, bij zijn aftreden als directeur, een wetenschappelijke

en administratieve staf telde van bijna vijftig personen. Een seminarium, een zaaistation, dat wilde hij tot stand brengen. Hij kreeg voor elkaar dat een pand werd gehuurd, niet ver van het laboratorium in de De Lairesestraat, en voor het eerst kregen de wiskundigen eigen werkruimte. Paul Noordzij was aangetrokken als docent, en er werd iemand benoemd voor eigen administratie en beheer: Corry van Rossum. In 1962 ook werd mij een leeropdracht (om te beginnen functionaalanalyse) verleend.

In december 1964 overleed Koksma, de eerste en meest eminente wiskundehoogleraar van de Vrije Universiteit, en de leermeester en promotor van Piet Mullender. En in de loop van 1965 konden wij, in fasen, de nieuw-

bouw in Buitenveldert betrekken. Piet Mullender heeft zich in die tijd geweldig ingespannen voor de ontwikkeling en inrichting van de wiskunde. Hij vroeg mij een ontwikkelingsplan voor het onderwijs te schrijven, en wist dat te gebruiken om zelfs twee lectoraten toegewezen te krijgen (later omgezet in professoraten). Die werden bezet door Rien Kaashoek en Maarten Maurice. Later verwierf hij verdere formatieruimte voor toegepaste wiskunde, voor stochastiek, er kwam later een lector algebra bij, er werden meer studentassistenten en promotiemedewerkers aangesteld. Bij zijn aftreden als hoogleraar-directeur in 1973 was er zelfs al een kleine maar veelbelovende groep Informatica. Onder Mullenders vriendelijke maar krachtige leiding ontwikkelde Corry van Rossum zich tot een heel bekwaame en deskundige administrateur: zij was jarenlang Piets rechterhand.

Bovenal, Piet Mullender was een buitengewoon vriendelijk bestuurder. Hij ontving zijn nieuwe collega's met open armen, vaak ook 's avonds bij hem thuis, met zijn vrouw Fini (ook een wiskundige en voormalige VU-studente) als fantastische gastvrouw. Als regel hadden we het dan niet zozeer over ons werk: cultuur kwam breed aan de orde: muziek, literatuur, beeldende kunsten. Wat vonden wij van *Le Petit Prince* van Saint-Exupéry, of hoe waardeerden wij de uitvoering van Rossini's 'Sonata's voor Strijkers' in de uitvoering van de Academy of St Martin-in-the-Fields onder Neville Mariner? Hoe hield Piet Mullender zich staande in al die drukte? (In die tijd gaf hij ook nog leiding aan het bestuur van het Christelijk Lyceum Buitenveldert: ook dat moet hem veel tijd en energie hebben gekost.) Het toverwoord was *delegeren*. Piet bood zijn nieuwe collega's veel ruimte, maar er was een taakverdeling: de nieuwe collega's schreven de ontwikkelingsplannen, hij verdedigde ze — met succes — bij het universitaire bestuur, en dan moesten de nieuwe collega's natuurlijk de plannen ook uitvoeren.

Veel van de oplossingen voor al die praktische en organisatorische problemen van die jaren van ontwikkeling en groei zijn, tot ver na Piets emeritaat in 1981, de VU-wiskunde en informatica tot groot voordeel geweest. In de jaren na zijn pensionering — meer dan dertig jaar! — is (en dat spreekt vanzelf) distantie, afstand ontstaan tussen Piet Mullender en de nu werkzame wiskundigen en informatici aan de VU. Maar hij is en wordt niet vergeten, zijn naam wordt met ere en respect genoemd. En de weinigen van zijn collega's van destijds die er nog zijn, gedenken hem met grote waardering en dankbaarheid. ←